

Darwin kérdései

„Felemelő elképzelés ez, amely szerint a Teremtő az életet a maga különféle erőivel együtt eredetileg csupán néhány, vagy csak egyetlen formába lehelte bele, és mialatt bolygónk a gravitáció megmáshatatlant törvényét követve keringett körbe-körbe, ebből az egyszerű kezdetből kiindulva végtelenül sokféle, csodálatos és gyönyörű forma bontakozott ki – és teszi ma is.”

Charles Darwin: A fajok eredete

– Vajon mennyit bír úszni egy káposzta? – tette fel Darwin a számára oly fontos kérdést, miközben újabb vödör vizet öntött a kádba. Ha Amerikában és Európában is van káposzta, akkor a káposzta bizonyosan vándorol valahogyan - morfondírozott Charles, miközben a pontosan kiadagolt sót is hozzáadta a vízhez. Mivel a londoni rezidenciájának közelében nem volt tenger, ezért a fiatal természettudós, a saját maga által készített sós vízbe kezdett káposztákat áztatni. Az egész emelet tele volt már kádakkal és ha Darwin történetesen mechanikával foglalkozik, nem pedig természettannal, akkor most inkább az járt volna a fejében, hogy leszakad-e a padló vagy sem. Szerencsére a vastag deszkák bírták a terhelést, így másfél hónap után a válasz is megszületett. A növények 42 napig tudtak csírázóképesek maradni. A 42 nap pedig átlagos tengeráramlással számolva 2000 kilométer, tehát ennyit képes úszni egy káposzta.

A gyenge idegzetű kutató, azt követően kezdett mindenféle növényt és döglött madarat sós vízben úsztatni, hogy nyolc teljes évig kacsakagylókat vizsgált, melyeket a nagyvonalú British Múzeum bocsátott a rendelkezésére. Mr. Arthrobalalanus - ezt a nevet adta az első kagylónak, amit szemrevételezett és remélte, hogy az összes többi pontosan úgy fog kinézni, mint az első. Nem így történt. Sajnos a több ezer kacsakagyló is azt az eredményt mutatta, hogy az élőlények változatosak és fejlődnek. Valamelyiken csökevényes fület, másokon csökevényes orrot vagy száját fedezett fel. Volt olyan, amelyiknek mindössze három testszelvénye volt és olyan is, amelyiknek tizenhét. Ez pedig komoly fejtörést okozott a valamikori teológushallgatónak. A hivatalos álláspont akkoriban ugyanis az volt, hogy minden egyes élőlény olyan, amilyennek Isten valaha megteremtette: önmagától semmi nem változik. Azokban az időkben a világban rend és kiszámíthatóság honolt, még annak ellenére is, hogy az a Kopernikusz nevű csillagász kicsit összezavarta a dolgokat, és az embert a világmindenség periferiájára száműzte. Mindenesetre az Istenfélő Darwinnak esze ágában sem volt megbolygatni ezt a rendet, és felismerni az evolúciós változásokat. Azt fontolgatni pedig, hogy az ember a majomtól származik, még legmerészebb rémálmában sem mert volna elképzelni. Bár, amikor a sűrű szakállát markolászta, akaratlanul mindig felötlött benne a gondolat, hogy honnan ez a sok szőr a testén.

A zsenijét azonban akárhogy szeretete volna, nem tudta elfojtani, például miért teremtett az Isten mellbimbót a férfinak? Gyötrő gondolat. Miután 1836-ban visszatért az öt éves körútjáról, és végleg leszállt a Beagle brit királyi flotta hajójáról, kis londoni szobájában volt kénytelen szembesülni árulkodó leleteivel. A dél-amerikai partvonalon gyűjtött madarak, az ökörszem, a pinty és a rigó szinte teljesen ugyanúgy néztek ki, de mégsem. Nézte a madarakat, miközben két kérdés ötlött fel benne: miért olyan rövid az élet? miért olyan fontos a szex?

– A változatosság miatt – mormolta maga elé Darwin a gyűlölt szót, de egy másikat írt a naplójába: „transzmutáció”. A papír jajgatott a belemélyedő ceruzától, melynek a vége letört a ránehezdedő nyomástól. Remegő kézzel tette le a gyufaméretűre koptatott és immár törött ceruzát, majd kirohant a toalettre. Hiába élt éveket egy hajón és a hullámszó vízben, a hányást soha nem tudta megszokni. Most is szenvedést okozott számára kiadni, a reggelire elfogyasztott két tojást és kevéske szalonnát. Miután megmosta az arcát, visszament a szobába, kihelyezte a ceruzát, és ismét körmölt valamit a naplójába, ezúttal kicsit óvatosabban. A következő megnyugtató gondolatot jegyezte le:

„De az ember, a csodálatos ember, kivétel!”

Aztán föl pattant és akár egy eszelős fel-alá sétált az asztal körül, mintha ezzel el tudná hessegetni kínzó vízióit. Kikönyökölt az ablakon, hátha a friss levegő megnyugtatja. Odakint tobzó-dott az élet. Az emberek rohantak az oly fontosnak vélt dolgaik után, a kutyák ugattak... De hát milyen kutyák voltak ezek is? Isten bizonyosan nem haszontalan öleket teremtett. Az ember parancsára a háziállatok jóval gyorsabban változnak, mint a természetes közegükben élő fajok. Ez bizonyos, ezt képtelenség letagadni, csak a bolond nem veszi észre. Egy fehér káposztalepke szállt le az ablakpárkányra. Mennyivel szebbek is a rovarok, mint az ember - mondta ki hangosan a szavakat a rémült tudós - és ezek is, mily sokfélék. Egy darabig hallgatta a közeli parkból feléje szűrődő madárcsicsergést, ami legalább öt-hat különböző fajta madártól szállt felé, aztán visszasétált a naplójához, és erőtlenül leírta a két legnehezebb szót, amit csak leírhatott:

„Nem kivétel.”

Ezt követően a kicsi, kapcsos naplóba napokig nem került bejegyzés, mert a fiatal Darwint láz döntötte le a lábáról, innentől a tudós beteges lett. Gyakorta szédülés, fejfájás gyötörte és az emésztésével is folyamatosan problémák adódtak. Van Isten? Van túlvilág? Van lelkünk? Vagy csak a hús egy újabb mutációja az ember? A kérdések folyamatosan gyötörték, hiába próbálta egészen más tudományos ügyekkel lefoglalni magát. Félelmei és szorongásai közepette figyelmét és zsenijét olyan jelentős tudományos kérdések felé fordította, minthogy süketek-e a földgiliszták. Trombitával és éles hangú rézszípval is próbára tette az állatok hallását, míg végül publikálni merte tanulmányát a giliszták totális süketességéről. A vívódó és egyre többet szorongó Charles odáig jutott, hogy úgy döntött megnősül, hátha így kevesebb ideje marad a fajok változatosságán gondolkodni. Mivel unokahúgát vette el, így ő a maga részéről, kevésbé járult hozzá ehhez a bizonyos változatossághoz, bár több gyermeke is született. Köztük a szívének talán legkedvesebb: Anna.

Aztán egy napon, mikor a kislány négyesztendős lett, és korosodó apja orráról próbálta elhálászni a szemüveget, Isten küldött egy duzzanatot. Vörös volt, majdnem fekete, aztán Isten azt mondta, legyél lázas és Anna lázas lett. A tudós pedig állt tehetetlenül a kiságy mellett, melyben a lánya verejtékezett. Akkor is ott állt, amikor a gyermek már félrebeszélte, és akkor is ott állt, amikor egyre gyengébben vette a levegőt, míg egészen olyan törekeny nem lett, mint a fehérszárnyú káposztalepkék. Charles nem tett fel kérdéseket, amikor a lánya meghalt, de a naplójába újabb bejegyzés került: „Nincsen Isten!” Ami nincs, attól pedig nem félünk. Így az idősödő és immár megtört Darwin, ahelyett, hogy elment volna a lánya temetésére, leült az íróasztalához és írni kezdett.

Tizennyolc év tiltakozás, élete legnagyobb tragédiája és egy év szorgos munka kellett hozzá, hogy megszülessen *A fajok eredete*. Darwin ezúttal is menekült, de már nem Isten elől, hanem a saját érzéseitől, ezért dolgozott éjjel és nappal, amíg el nem készült. Szíve szerint perbe szállt volna Istennel könyvének minden egyes lapján, de ezt sajnos nem tehette meg. Istent egy másik könyvben, a régi naplójában perelte. A munka szüneteiben ezekre a lapokra immár nem kérdések, hanem bizonyítások kerültek arról, hogy nincs, nincsen semmi, csak a hús van. A fajok eredetének megjelenése után a világ ismét kibillent egy picit a maga mozdulatlanságából, de ami a tudósok jóval fontosabb volt, hogy a közérzete és az egészsége is megjavult. Miután, magában átkozódva hangsúlyozta Isten bölcsességét, hogy változásra alkalmas élőlényeket teremtett, és az utolsó szót is leírta, megszűnt az állandó émelygése, és a gyomra is rendbejött. Nem gyötörte többé láz, szorongásai pedig szertefoszlottak.